

TÜRK ŞİİRİNDE İZMİR (1850-1950)¹

Araş. Gör. Ahmet AYDIN

Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Üniversitemiz Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ünal Şenel'in *Türk Şiirinde İzmir (1850-1950)* adlı kitabı Dokuz Eylül Üniversitesi Kültür Yayınları tarafından yayımlandı. Eserde yüz yıllık bir zamanı kapsayan ve İzmir'i konu edinen şiirler, çeşitli başlıklar altında irdelenmiştir.

Kitabın önsözünde, İzmir şiirlerinin İstanbul, Ankara ve İzmir'deki kütüphanelerde bulunan gazete, dergi ve kitapların taramak suretiyle bir araya getirildiği ifade ediliyor. Aynı zamanda Ege Üniversitesi'nde bulunan bibliyografyalar ve Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel'in zengin arşivlerinden de faydalandığı belirtilmiştir. Ayrıca yazar

“Çalışma süremizin büyük bir kısmını İzmir’le ilgili şiirlerin toplanması aldı. Buna rağmen ulaşamadığımız bazı gazete, dergi ve kitaplar da oldu.” (s.VII) diyerek bazı kaynaklara da ulaşamadığını açıklamıştır.

Kitabın “Giriş” kısmında yazar “Türk Şiirinde Mekân” bölümüne geniş bir yer ayırmış ve bunun sebebini şöyle açıklamıştır: “Bu çalışmamız sırasında, Türk şairlerinin mekân karşısındaki tavırları üzerinde pek fazla durulmadığını gördük. Bu sebeple bu konuya “Giriş” bölümünde biraz daha geniş yer vermeyi uygun bulduk.” (s.VII-VIII) Kitapta mekân incelemesine İslamiyet’ten önceki şiirden başlanmış ve Tanzimat sonrasına kadar devam edilmiştir. Yine “Giriş” kısmında İzmir şehri tafsilatlı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Kitabın birinci bölümü olan “Genel Olarak Türk Edebiyatında İzmir” başlığı altında İzmir’in Türk edebiyatındaki yeri ve konumundan bahsedilmiştir.

¹ ŞENEL, Ünal (2012), *Türk Şiirinde İzmir (1850-1950)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Kültür Yayınları, İzmir, s. 368

Şu cümle İzmir'in hangi olaydan sonra şiirlere konu olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir: “*İzmir, özellikle 15 Mayıs 1919'da Yunan ordusunun işgaline uğramasıyla Türk şiirine yaygın olarak konu olmuştur. İzmir, 9 Eylül 1922 tarihinde Yunanlılardan kurtarıldıktan sonra da işgal yılları ve kurtuluş günüyle ilgili çok sayıda manzume yazılmıştır.*” (s.76)

İkinci bölüm “Halk Şiirinde İzmir” başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölümde şiirler anlamlarına göre kategorize edilmiş ve şu başlıklar altında toplanmıştır: Efelik ve Zeybeklik, Hasret, Güzellik ve Maddi Zenginlik, Sosyal Hayat, İşgal ve Kurtuluş. Bu bölümde dikkatimizi çeken bir şiiri de vermeden geçemeyeceğiz:

“Güzel İzmir’de duman kalmaz başında
Bir hevesim kaldı toprağında taşında
Düşmanlar gezer onun peşinde
Yol ver dağlar, ineceğim, gireceğim İzmir’e“ (s.102)

Üçüncü bölüm “Klasik Türk Şiirinde İzmir” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde İzmir’in metinlerde çok fazla yer almadığı ifade edilmiştir. Bunun sebebini yazar ‘*Divan şiirinin karakteristik özelliği*’ ve ‘*İzmir’in o dönem kültür hayatında çok fazla yer edinmemiş olması*’ (s. 107) olarak açıklamaktadır. Buna rağmen güzel örneklerle de rastlamıyor değiliz. Örneğin Rahmi Efendi’nin 1869 yılında yazdığı şu şiir İzmir’in eşsiz güzelliğinden bahsetmektedir:

“Yoktur kürr-e arzda İzmir gibi bir şehir
Dursun ebedi daire-i savn-ı samette
Dilbesteyem o şehre ezelden beri hatta
Rahmi ile İzmir müsavidir adette.” (s. 111)

Dördüncü bölümde “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadar Şiirde İzmir” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde şiirler “İşgalden Önce”, “İşgal Yılları” ve “Kurtuluş Günleri” başlıkları altında dönem dönem ele alınarak incelenmiştir. “*Vatan ve Namus*” kavramları bu dönem şiirlerinde işlenen en önemli temalardandır. Ayrıca Türk ordusu ve Mustafa Kemal Paşa’nın kahramanlıkları da şiirlerde dikkati çekmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi işgal ve kurtuluş yılları en fazla şiir yazılan dönemler olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun sebebi ise hepimizce bilinen Yunan işgali ve peşinden gelen bağımsızlık mücadelesidir.

Beşinci ve son bölümde ise Cumhuriyet dönemindeki İzmir ele alınmıştır. Kitabın en kapsamlı ve geniş kısmı olan bu bölümde yazar, şiirleri “Zaman”, “Mekân” ve “İnsan” başlıkları altında toplayarak işlemiştir. Bu bölümden bahsedecek olursak şiirlerin İzmir’in kurtuluş günü olan 9 Eylül 1922’den itibaren konu ve tema olarak farklılaşmaya başladığından söz edilebilir. Yazar, kurtuluştan önceki şiirlerde toplumsal acı ve kahramanlık gibi sosyal konuların yaygın olduğunu, kurtuluştan sonra ise şairlerin daha bireysel konulara yönlendiğini kaydeder. Örneğin, İzmir’in güzelliği gibi:

“Ah İzmir, güzel İzmir, gül İzmir, Gülşen İzmir
Tarihinle beraber daima gül, şen İzmir.” Orhan Rahmi (s. 172)

Zaman, mekân ve insan bölümleri ise çeşitli alt başlıklarla desteklenmiş ve şiirler ayrıntılı ve kapsamlı olarak incelenmiştir.

Son olarak sonuç bölümünde ise İzmir ile ilgili şiirlerin genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu şiirlerde “*İzmir’in sosyal, ekonomik, beşeri ve tabii güzellikleri çeşitli şekillerde ve tonlarda yansıtılmaya*” (s.347) çalışıldığı yazar tarafından belirtilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Ünal Şenel’e ve kitabın basılmasını sağlayan Dokuz Eylül Üniversitesi Kültür Yayınları’na, İzmir şiirleriyle ilgili böyle kaynak niteliğinde bir kitap çıkararak Türk Edebiyatı’na yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ediyoruz.